

בביאור פרטי דינים באיסור אכילה על שולחן אחד עם אשתו נדה

הרב יוסף רייזנר

שינה במטה אחת משום יחוד. כמו אכילה על שולחן אחד אסורה משום יחוד אף שיש שם עוד בני בית.

[מצב של חיבה הוא מצב חיצוני שדרך של אוהבים להמצא בו אף שאין עדיין קירוב דעת. קירוב דעת הוא מצב פנימי (נפשי) של קירבה ואהבה].

ואין להקשות שמותר הרי להתיחד עם אשתו נדה בבית אחד. התירוץ הוא שיחוד בבית אחד עם אשתו נדה הותר משום שלכו גס בה, ולכן המצאות בבית אחד עם אשתו נדה לא מהווה מצב של חיבה, משא"כ אכילה על שולחן מיוחד או שינה במטה אחת.

ועל קושית תוס' (שם) ד"ה מה אשת רעהו הוא בבגדו וכו' שהקשה שלדברי רש"י בנדה נוהג איסור יחוד, והרי תלמוד ערוך הוא בסנהדרין לז' כסוגה בשושנים — להתיר יחוד אצל אשתו נדה, יש לתרץ שמסוגה בשושנים דורשים שבהרחקה מועטת די כדי לבטל מצב של יחוד דהיינו למנוע מצב המביא לידי קירוב דעת בין איש ואשתו נדה וכדברי רש"י (שם) סוגה בשושנים. גדורה בשושנים כלומר באזהרה קלה ובהגבלה מועטת הן נפרשים מן העברה וא"צ גדר של אבנים להפסיקן שאפילו אין רחוקים מן העבירה אלא גדר שושנים מפסיק ביניהם לא יפרצו בה פרצות גדר. עכ"ל רש"י.

אך כשאין אפילו גדר קל, כגון אוכלים ביחד בלי שום היכר או ישנים על מטה אחת, חוזר דין יחוד (דהיינו מצב חיבה המביא לידי קירוב דעת שאסור משום יחוד).

אך לפי זה קשים, לכאורה, דברי רש"י (שבת יג.) ד"ה שינוי ליכא: "שאוכלים בדרך אכילה". וכי מה מועיל שינוי מדרך אכילה לגבי מצב של חיבה בין איש ואשתו. (וכן כתב בסדרי טהרה סימן קצ"ה אות ז')

על מנת לבאר פרטי הדינים הנ"ל נקדים תמצית הסוגיה וביאור שיטות הראשונים במקור הדין.

תנן (שבת יא.) כיוצא בו לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה. וכן איתא (שבת יג.) תני דבי אליהו מעשה בתלמיד אחד ששנה הרבה וכו' ומת בחצי ימיו וכו' אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר וכו' ואמרתי לה ברוך המקום שהרגו שלא נשא פנים לתורה והרי אמרה תורה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב.

שיטת רש"י

ופירש רש"י (שם יא.) ד"ה מפני הרגל עבירה: מתוך שמתחילים יבוא לבעול זבה שהיא בכרת.

והיה נראה לאמר בדברי רש"י שלשון "שמתחילים" הוא לאו דוקא. והכוונה למצב של חיבה וקירוב דעת שבין זכ וזבה. אך מסוגית הגמרא בדף יג. לא נראה כן.

דהגמרא (שם) לומדת איסור שינה עם אשתו נדה במטה אחת הוא בבגדו והיא בבגדה מהקש לאשת איש. ומבאר רש"י שם, שמקור לאיסור שינה עם אשת איש הוא בבגדו והיא בבגדה — יחוד, שנלמד מקידושין פ. מאחריך בן אמך. וגם בדין איסור שינה עם אשת איש הוא בבגדו והיא בבגדה יש לשאול, מה שייכותו לאיסור ייחוד. כי הרי איסור שינה עם אשת איש הוא בבגדו והיא בבגדה קיים, לכאורה, גם כשפתח פתוח לרה"ר וכדו'. וצ"ל שרש"י למד שכל מצב של חיבה שמביא לידי קירוב הדעת ומתוך כך לידי מעשה עברה הוא בגדר של יחוד וזה כולל יחוד בבית אחד או אכילה על שולחן אחד או שינה במטה אחת אף הוא בבגדו והיא בבגדה. ואה"נ אף כפתח פתוח לרה"ר ישנו איסור

בדעת הרא"ש, שמאחר ואיסור אכילה על שולחן אחד הוא משום שעצם מצב חיבה הוא אסור, לא יועיל היכר לבטל מצב חיבה זה. ואין לאמר שסוף סוף ההיכר יזכיר לא לבוא לידי עבירה, כי אם מצב של קירוב דעת קיים, יכול לבוא לידי עבירה גם לאחר האכילה כשהיכר כבר איננו).

וכן קשה מה דמיון בין הדין שנים שאוכלים על שולחן אחד זה גבינה וזה בשר לנ"ד. והרי גמרא (שם) השותה ביניהם (ועיין ביאור הגר"א ש"ע יודה דעה סימן קצ"ה אות קטן ז') כי הרי היכר שמזכיר לאכסנאים לא לאכול איש מרעהו לא בהכרח מונע מצב של חיבה בין איש ואשתו.

ונראה לישב שתי קושיות הנ"ל באופן הבא: רש"י (שם) ד"ה שאיכא שינוי... שאין דרך לישון אלא בקירוב בשר וכו'. ובודאי אין הכוונה בדברי רש"י שדרכם של איש ואשתו לישון כל ימיהם בקירוב בשר, וכשהם ישנים בבגדיהם זה מהוה שינוי מדרך שינה רגילה. אלא כוונת רש"י שאין דרך לישון שינה של תשמיש אלא בקירוב בשר. ועכשיו, שהוא בבגדו והיא בבגדה, זה שינוי מדרך שינה של תשמיש. והיות שרק שינה של תשמיש מהווה מצב של חיבה המביאה לידי קירוב דעת (דהיינו יחוד), ועכשיו שישנו שינוי משינה של חיבה, זה מספיק סייג כדי שזה שוב לא יהיה בגדר של יחוד. ולפי זה צריך לפרש דברי רש"י "שאוכלים בדרך אכילה" – הכונה בדרך אכילה של חיבה. ואם יאכלו, למשל, ביד שמאלית, זה לא יהיה היכר, כי רק שינוי מדרך אכילה של חיבה יהיה היכר. (ואופן המעשי של השינוי יבואר להלן, בתירוץ על השאלה השניה ששאלנו).

ועל שאלה שניה ששאלנו, לאיזה צד דמתה הגמרא בין אכסנאים לנ"ד. וכי איזה קירוב דעת יש בין אכסנאים. וי"ל שהקירוב דעת בין איש ואשתו נגרם ע"י סעודה משותפת. וגם אצל שני אכסנאים החשש הוא שמא יבואו לאכול איש מרעהו משום ששולחן מצרפם לאכול סעודה משותפת. לכן

היכר אצל איש ואשתו והיכר אצל שני אכסנאים צריך להיות אותו סוג היכר – היכר של הפרדת הסעודות דהיינו "מחיצה". ולכן למעשה צריך להיות גבוה קצת ועיין להלן במ"ש בנפקא מינות בין השיטות.

לסיכום: איסור אכילה עם אשתו נדה על שולחן אחד לפי דעת רש"י הוא משום יחוד דהיינו מצב של חיבה המביא לידי קירוב דעת בין איש ואשתו. ולכן ההיכר ביניהם צריך להיות "מחיצה" שתכליתה להפריד בין הסעודות, ולבטל ע"י כך מצב של חיבה. (וזה לא כסדרי טהרה שכתב שבמקום שיש חיבה לא יועיל היכר. כי סדרי טהרה למד שהיכר בא כתזכורת, אך לשיטתנו, שהיכר בא כ"מחיצה" המפרידה בין הסעודות וע"י כך מתבטל מצב של חיבה, איתא שפיר וכנ"ל).

שיטת רא"ש

רא"ש (שכת אות לב) לאחר שמביא דברי תד"א מוסיף: ומה שרגילים עכשיו לאכול עם אשתו נדה על שולחן אחד לפי שבימיהם היו רגילים לאכול כל אחד לבדו על שולחן קטן כשאשתו עמו על אותו שולחן קטן נראה דרך חיבה וכו'. אבל האידינא שכל בני בית אוכלים על שולחן אחד אינו דרך חיבה. ויש עושים היכר ביניהם כמו שנים שאוכלים יחד זה בשר וזה גבינה.

וצ"ב מדוע הרא"ש שאל על תד"א ולא על המשנה. וכן צ"ב מחלוקת בין הרא"ש והחולקים עליו ומצריכים היכר גם בזמן הזה. ונראה לאמר בביאור מחלוקת הרא"ש והחולקים עליו שהרא"ש למד שאיסור אכילה עם אשתו נדה על שולחן אחד משום "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב" כמו שכתוב בתד"א. וולכן הרא"ש שאל דוקא על תד"א ולא על המשנה. כי הרי לדעת היש אומרים האיסור אכילה על שולחן אחד הוא משום שמא יבואו לאכול אחד מרעהו (עיין להלן ביאור שיטתם). ולכן גם כשאוכלים על שולחן גדול צריך היכר. ועל זה חולק הרא"ש מכח תד"א שהאיסור הוא משום אל אשה בנדת

הגהות אשר"י על הי"א הנ"ל מביא שאם הרגילות היא לאכול מקערה אחת, אז אם לא אוכלים מקערה אחת אפילו שאוכלים על שולחן אחד מותר. ועל זה כתב הב"ח שדוקא אם יש עוד בני בית על אותו שולחן או שאין בני בית כלל. אך אם בני בית אוכלים על שולחן אחר, ורק איש ואשתו אוכלים על שולחנם המיוחד להם אסור, ואפילו אם הרגילות היתה לאכול מקערה אחת. ועל זה מעיר הש"ך שאין דברי הב"ח מוכרחים.

ונראה שהב"ח הביין ששיטות הגהות אשר"י שאיסור אכילה עם אשתו נדה הוא משום חיבה ולכן אף שלא אוכלים מקערה אחת, אם יש להם שולחן מיוחד, עדיין מצב של חיבה קיים. ועל זה מעיר הש"ך שאין דבריו מוכרחים, כי אפשר ללמוד מדברי הי"א שהאיסור הוא משום חשש שמא יבואו לנגוע מתוך אכילה משותפת. ולכן אם ישנו היכר, כגון שינוי מהרגלי אכילה, די בכך.

שיטת הרמב"ם

רמב"ם פ' י"א מהל' א"ב הל' י"ח: ולא יאכל עמה בקערה אחת. וצ"ב, לכאורה, מנין לו לרמב"ם, שאיסור אכילה הוא דוקא מקערה אחת, ועל שולחן אחד מותר. מה נשתנה בין זה לבין שני בני אדם המכירים זא"ז שאסור לאכול זה גבינה וזה בשר על שולחן אחד (שהרי גמרא השוותה ביניהם). ולפי מה שביארנו בשיטת הרא"ש יובנו הדברים. שיטת הרמב"ם כמו שיטת הרא"ש דהיינו שגדר האיסור אכילה עם אשתו נדה משום שעצם האכילה המשותפת היא מצב של קירוב דעת ואסור. ושמה יש לאמר שרמב"ם יודה לרא"ש שבמקומות שאוכלים כל אחד על שולחן קטן בפני עצמו אסור לאכול עם אשתו נדה על שולחן כזה. ורמב"ם דיבר בזמננו שאוכלים על שולחנות גדולים ולכן ציור היחיד לאיסור אכילה עם אשתו נדה הוא אכילה מקערה אחת.

טומאתה לא תקרב. ולכן גם כשאוכלים על שולחן קטן צריך היכר. ועיין ב"קרבן נתנאל" אות נ' שנתקשה מדוע רא"ש שאל על תד"א ולא על המשנה]. ואין הכוונה לאמר שאיסור אכילה על שולחן אחד עם אשתו נדה הוא מדאורייתא משום ואל אשה בנדת טומאתה וגו', אך הכוונה היא שגדר האיסור מדרבנן הוא הרחבה של איסור דאורייתא דהיינו לאסור כל מצב של קירוב דעת. ונ"מ בין שיטת רש"י ושיטת רא"ש שלפי רא"ש מצב של קירוב דעת אסור משום ואל אשה בנדת טומאתה וגו'. ולפי רש"י כל מצב שמביא לידי קירוב דעת אסור. לכן לפי רש"י אסור לאכול עם אשתו נדה אף על שולחן גדול כי זה עלול להביא לידי קירוב דעת. משא"כ לפי דעת הרא"ש רק אכילה על שולחן קטן מיוחד להם מהווה מצב של קירוב דעת.

שיטת ראב"ד וסיעתו

לעומת זה, דעת היש אומרים שהרא"ש מביאם [ומסתבר שזה דעת הראב"ד בשם ר"א (הל' א"ב פ' י"א הל' י"ח) ורמב"ן ורשב"א ה"ה מביאם (שם)] חולקים וסוברים שמתוך אכילה על שולחן אחד יבואו לאכול אחד מרעהו כמו בשני אכסנאים וע"כ יבואו לידי הרגל עבירה. ולכן אסור לאכול עם אשתו נדה על שולחן אחד אפילו בימינו שאוכלים על שולחן גדול. (ועיין סדרי טהרה סימן קצ"ה אות ז').

אך עדיין לא מבואר לפי דעת הראב"ד וסיעתו האם הם למדו שאיסור הוא משום שאכילה משותפת מהווה לידי מצב של חיבה, ועצם מצב של חיבה הוא שאסור. או שמא האיסור הוא משום חשש שמא מתוך אכילה משותפת ישכחו אסורה עליו ויבואו לידי נגיעה. ונ"מ האם צריך היכר המפריד בין הסעודות או שמא די במזכרת בעלמא. ונראה שהספק הנ"ל בדעת הראב"ד וסיעתו היא גופא מחלוקת הב"ח והש"ך קצ"ה אות ח'. והנה ביאור מחלוקתם:

שיטת רבנו ירוחם

כ"י מביא שיטת רבנו ירוחם שכתב שאם אשה משנה מקומה הקבוע לה מותר לבעל לאכול עמה על שולחן אחד, בלי שום היכר או שינוי נוסף. זאת אומרת עצם שינוי המקום מהווה היכר. ונראה לאמר בביאור דברי ר"י שהוא למד שאיסור אכילה עם אשתו נדה הוא משום חשש שמא מתוך אכילה משותפת ישכחו שהיא נדה וע"י כך יבואו לידי נגיעה. לכן די בשינוי מהרגלי אכילה שיזכיר להם שהיא אסורה עליו. כי אם סיבת האיסור כמו הדעות שעצם האכילה משותפת היא מצב של חיבה או יביא לידי קירוב הדעת לא די בהיכר בעלמא, אלא צריך "מחיצה" שתפריד בין הסעודות.

לסיכום: מצאנו שלש שיטת עיקריות באיסור אכילה עם אשתו נדה.

א. שיטת רש"י – אכילה משותפת על שולחן אחד מהווה מצב של חיבה ומביאה לידי קירוב דעת שאסור משום יחוד. (ונכללה בזה שיטת הראב"ד וסיעתו לפי הבנת הכ"ח שעצם מצב של חיבה הוא אסור).

ב. שיטת רא"ש – עצם אכילה משותפת היא מצב של קירוב דעת ואסורה משום "אל אשה בנדת טומאתה לא תקרב" (הרחבת האיסור).

ג. שיטת ר' ירוחם – מתוך אכילה משותפת עלולים לשכוח שהיא נדה ומתוך כך יבואו לידי נגיעה (ונכללה בזה שיטת ראב"ד וסיעתו לפי הבנת הש"ך).
ונ"מ בין השיטות:

א. מקום ההיכר.

לפי דעת הרא"ש ורש"י שיעודו של ההיכר להפריד בין הסעודות, מיקומו של ההיכר בין קערותיהם של איש ואשתו. לפי דעת ר' ירוחם מיקום ההיכר בין איש ואשתו ולא דוקא בין הקערות, ואפשר להניחו גם חוצה להם.

ב. צורת ההיכר (גובהו)

כבר כתבנו למעלה שלדעת רש"י ורא"ש

שעניינו של ההיכר הפרדת סעודות ולכן צריך להיות גבוה קצת. ועיין ט"ז ד' ביורה דעה סימן פ"ח שכתב בענין שנים שאוכלים על שולחן אחד זה בשר וזה חלב שההיכר צריך להיות גבוה קצת. ונראה שמקור לדבריו הוא תוס' חולין קז: ד"ה כעין. וז"ל: ואם יש דבר מפסיק ביניהם לא הוה תפיסה אחת וכו' והיכי דמי כגון דאיכא גובה ביני וביני ולפיכך נוהגים עכשיו שזה אוכל בשר וזה אוכל גבינה על שולחן אחד מניחים לחם או קנקן או שאר כלים להפסיק ביניהם או אוכל על מפה אחרת דהוי כעין שתי תפיסות. עכ"ל. מדויק מדברי תוס' כגון "דאיכא גובה... להפסיק" שהיכר בא משום "מחיצה" ולא משום תזכורת, ולכן צריך שיהיה גבוה קצת כדי שתהיה הפרדת סעודות. מסתבר שר' ירוחם יחלוק ויתיר כל דבר שהוא שינוי וניכר על שולחן אף שלא גבוה כלל.

ג. היכר שלא ע"י הנחת חפץ על השולחן.
לפי ר"י די בשינוי מקום הקבוע כמו שכתבנו לעיל בביאור שיטת ר"י משא"כ לשיטות אחרות.

ד. כשאיש ואשתו נדה אוכלים על שולחן אחד זה בשר וזה גבינה. לפי דעת רש"י ורא"ש שיעודו של היכר להפריד בין הסעודות, ממילא אותו היכר יתיר אכילת בשר וגבינה על שולחן אחד, משא"כ לפי שיטת ר"י, שיעודו של היכר מזכרת בעלמא, לא יתיר אכילת בשר וגבינה, כי שם צריך הפרדה בין הסעודות.

ה. אכילה על שולחן גדול עם בני בית נוספים. לפי דעת הרא"ש מותר כמו שכתב במפורש. לפי רש"י ור"י אסור אך מסתבר שלכל הדעות אם אדם שלישי יושב ביניהם אין צורך בהיכר נוסף.

ו. נראה שרש"י ור' ירוחם יודו שאף אם אוכלים לבדם על שולחן גדול אך בריחוק

ביניהם, כגון כל אחד יושב בקצה אחר של השולחן, אין צורך בהיכר, כי זה לא בגדר אכילה משותפת שמביאה לידי קירוב דעת (לפי רש"י) וגם עצם הריחוק מהוה שינוי מהרגלי אכילה ומהוה ע"י כך מזכרת (לפי ר' ירוחם).

ז. כשהוא מניח מחיצה ולא יכול להודיע לאשתו (כגון יש שם עוד בנ"א ומשום צניעות לא יכול להודיע לה). נראה שלפי דעת רש"י די בכך. כמו שמצינו בכל ההרחקות שחשש הוא תמיד שמא הוא מרגיל לה לעבירה אבל לא חיישינן שהיא מרגילא ליה. אך לפי ר"י עדיין יש מקום לחשוש שמא היא תגע בו מתוך שכחה.

להלכה: שו"ע סימן קצ"ה סעיף ג' פסק: לא יאכל עמה על שולחן אחד א"כ יש שום שינוי שיהיה שום דבר מפסיק בין קערה שלו וקערה שלה לחם או קנקן וכו'. וזו שיטת

הראב"ד ודעמיה. ומתוך שכתב שהמחיצה צריכה להיות בין קערותיהם דוקא מוכח כשיטת הב"ח בהבנתם. ולפי זה ראוי להחמיר בכל הנ"מ שכתבנו בשיטה א', דהיינו היכר גבוה קצת, שינוי מהרגלי אכילה לא יועיל וגם אף אם יש בני בית על שולחנם, עדיין יש איסור אכילה עם אשתו נדה.

ונראה שבשעת הצורך יש מקום לסמוך על שיטת ר' ירוחם (וכבר הביאו למעשה בספר טה"י וד"ת וכן בסד"ט הביאו ללא חולק) שמותר לאכול עם אשתו נדה ע"י שלא תשב במקום הקבוע לה.

ועיין בספר שבט הלוי שעולם נוהגו להתיר אכילה עם אשתו נדה ע"י מחיצה נמוכה בלבד.

ועיין בברכי יוסף שכתב שאם יש בני בית על שולחן לא צריך היכר כלל ושכן נהגו (ולמעשה שמעתי ממורי הוראה, שבא"י אין המנהג כן).